

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

6 Vtrùm semper teneatur quis testari vel denuntiare Iudice præcipiente,
vel iuramentum deferente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

bus, vt patet cap. Per tuas. 32. de simonia. debet tamen esse inimicitia grauis; vt si praecessit inter eos iniuria, vel lis super causa capitali, vel magna parte bonorum, sed hoc relinquitur arbitrio Iudicis definiendum.

Sanguine iuncti.

Quartò, Ascendentes & descendentes accusatoris; item collaterales: sed hi tantum vsque ad quartum gradum, vt docet Gomezus n. 15. Idem dicendum de affinibus.

38

Aduerte tamen, Confanguineos & affines Rei interdum admitti posse ad reum defendendum, eiusque innocentiam probandam: sic enim habet vsus, teste Claro q. 24. num. 12.

Domesticus. Infamis.

Quintò, Domesticus ipsius producentis. Sextò, Infamis infamia iuris; qualis est omnis, qui de aliquo crimine est damnatus. Infamis autem factò, etiam regulariter repellitur. potest tamen interdum admitti in subsidium, quando aliter veritas cognosci nequit; sed cum tortura, vt docet Clarus num. 13.

Periurus.

Septimò, Periurus, qui in aliqua causa falsum cum iuramento deposuit: qui enim semel peierauit, putatur facile secundo peieraturus.

39

Socius criminis.

Octauo, Socius criminis, L. finali, C. de accusationibus, & cap. Veniens. 10. de testibus. Ratio est: hic enim facile alium nominabit, vel quia illius priuilegio veniam sperat, vel quia odio cupit illum eodem supplicio perire, vt habetur d. L. finali. In criminibus tamen exceptis, admittitur socius vt idoneus testis; vt in haeresi, crimine maiestatis, falsa moneta, maleficio seu sortilegio, sodomia, & furto famoso. Addit Gomezus nu. 16. idem dicendum in delictis quae non possunt sine socio committi. Itaque in huiusmodi, depositio socij non solum erit sufficiens indicium ad torturam, sed etiam erit semiplena probatio; & accedente alio socio, qui idem deponat, erit plena probatio. & poterit reus condemnari, vt docet Cynus in d. L. vlt. C. de accusat. & Panorm. in cap. 1. de confessis. debet tamen haec depositio fieri tamquam a teste, nempe cum iuramento, & citata parte: cui etiam danda est copia depositionis, vt possit se defendere.

Inops.

Nonò, Persona vilis, & inops, de qua suspicio est facile posse pecunia corrumpi: secus si sit honesta. vide L. 3. & 4. de testibus, vbi ferè haec omnia habentur, & Siluest. v. Testis, q. 1.

40

Testis minus idoneus saepe facit indicium.

Circa haec Notandum Primò, Etsi testis minus idoneus non probet semiplenè; facit tamen aliquod indicium, quod cum alijs coniunctum sufficit ad torturam: nisi repellatur ob subiectionem vel reuerentiam, quam debet accusatori; vt si sit seruus, vel liberus, vel filius: tunc enim nullum facit indicium; similiter si ob inimicitiam. Denique si repellatur, eò quòd sit receptus ante litem contestatam, vel parte non citata: hoc enim casu attestations non valent; (vt habetur cap. Quoniam. 5. vt lite non contest. non procedatur) praeterquam in casibus ibidem & in Glossa exceptis. Quidam tamen dicunt, testes minus idoneos non facere vllum indicium, si tempore depositionis pars opposuit exceptionem inhabilitatis; idque approbat Gomezus num. 20. sed non puto receptum in praxi.

41

Aliquando admittitur.

Notandum Secundò, Testes minus idoneos admitti tamquam idoneos, quando delictum est commissum eo loco vel tempore, vbi copia testium haberi nequit; vt in campo, silua, cubiculo, monte,

vel nocturno tempore, vt patet capite finali, de testibus. Item si alter testium sit valde dignus fide, potest supplere defectum, qui est in altero minus idoneo, ita vt simul efficiant plenam probationem, vt tenet Baldus in L. Si quis ex argentarijs. 6. §. 1. de edendo, & alij Doctores ibidem.

DUBITATIO VI.

Utrum semper teneatur quis testari vel denuntiare, Iudice praecipiente, vel iuramentum deferente.

Respondeo & Dico Primò, Subditus tenetur denuntiare & testari, posito praecipiente Iudicis. Primò, Si auctor labore infamia delicti. Secundò, Si nulla quidem labore infamia, tamen ab eo impendat damnus bono publico in futurum, quod alia ratione quam per Iudicem auerti nequit. hoc casu etiam absque praecipiente Iudicis obligatur.

Tertiò, Si graue malum impendat alicui priuato, quod aliter nequeat impediri. nam tunc etiam charitas obligat ad denuntiandum vel testandum. In his tribus euentis Iudex habet auctoritatem praecipendi denuntiationem & testificationem: vnde si praeeperit sub poena excommunicationis latae sententiae; qui non obediuerit, incurrit censuram; quia tenebatur obedire, vt rectè docet Nauarr. cap. 17. n. 3. 4. & 35. & cap. 25. n. 46. & 47.

Quartò, Si de auctore delicti est semiplenè probatum. si enim vniquam testem cogere potest, certè tunc potest; vnde delato iuramento, tenetur testis iurare de veritate dicenda. Confirmatur, quia delictum iam incipit esse publicum, non minus quam per infamiam: ergo si posita infamia Rei tenetur testari, etiam tenetur posita semiplena probatione. cessat enim ratio cur possit excusari, nempe infamatio rei de crimine occulto.

Quintò, Si procedatur via accusationis, & delictum plenè probari possit, testis citatus tenetur testari. colligitur ex L. Inuiti. 8. & 19. de testibus, vbi dicitur, quoniam non possit compelli ad testandum inuiti: vnde à contrario sensu intelligitur, ceteros posse inuitos compelli, inter quos etiam est iste. Probatur, Nisi hoc casu testis possit cogi, nemo auderet accusare; quia non possit probare nolente teste; & sic videretur calumniator: hoc autem redundaret in damnus publicum. Adde, quando quis accusauit vel denuntiauit, eò quòd in conscientia ad hoc obligaretur; tunc testis tenetur sponte se offerre in testem, vt docet Nauarr. cap. 25. n. 47. quod intellige, si videt suum testimonium esse necessarium.

Dico Secundò, Multis tamen casibus non tenentur denuntiare vel testari.

Primò, Si nosti ex confessione sacramentali: imò tunc nulla ratione potes; etiam si inde Reipub. salus penderet, vt communiter Doctores tradunt.

Secundò, Si tibi sub secreto patefactum est consilij vel auxilij petendi causa, ad salutem animi vel corporis miseri delinquentis: vt si sis medicus, aduocatus, obstetrix; tunc enim non potes denuntiare, nec testimonio tuo confirmare, etiam si de auctore esset infamia, vel semiplena probatio. Ita

Corduba lib. 1. qq. qu. 43. dub. 2. Nauarr. cap. 25. num. 46. Petrus Nauarra lib. 2. cap. 4. nu. 222. qui multos

multos citat pro hac sententia: qui tamen id non docent in euentu infamiae & semiplenae probationis. Ratio est, quia non debet misero homini obesse, quod consilij vel auxiliij petendi causa se alteri bona fide patefecerit. alioquin peccatores a consilio petendo auerterentur: unde multa mala sequi possent.

46 Dices, Iudex habet ius inquirendi, dum est infamia vel semiplena probatio: ergo qui nouit, tenetur patefacere, etiam si sub iuramento promiserit secretum; tua enim promissio & tuum iuramentum non potest iuri Iudicis praediacare.

Ob hoc argumentum Sorus de secreto, membro 2. qu. 7. concl. 4. contrarium tenet. Sed neganda est consequentia; etsi enim Iudex legitime inquirat, ut officio suo & Reipubl. satisfaciatur; ego tamen, qui sic cognoui, nec teneor, nec possum aperire, ob rationem dictam. multo enim magis cedit in bonum publicum ut huiusmodi fileantur, quam ut detegantur.

47 Aduerte tamen, si denuntiatio vel testificatio sit necessaria ad damnū aliquod publicum vel priuatum auertendum, promissionem secreti, etiam iuramento confirmatam, non obligare; quia nullum iuramentum promissorium cedens in damnum iniustum tertij obligat: ac proinde talis tenetur illud aperire, non secus ac si non promississet.

3. Tertio, Si auctor non laborat infamia, nec timeatur damnū in futurum, (ut si speretur emendandus priuatis monitis) non teneris denuntiare, neque testari contra eum, quando proceditur per inquisitionem; etiam si tu cum duobus vel tribus alijs scias, esse ferē communis sententia DD. qui docent, Iudicem non posse tunc inquirere; vel si potest inquirere, id non esse ex eo, quod iurisdictionem habeat in auctorem occultum criminis; sed ut satisfaciatur Reipubl. quae postulat ut fiat diligens inquisitio, ut malefactores timeant & compescantur: non tamen postulat ut in hoc casu reuelentur. Ita Silu. v. Inquisitio. 1. num. 7. & v. Corruptio. num. 6. Fumus v. Inquisitio. num. 10. Petrus Nauarra lib. 2. cap. 4. num. 168. unde hinc datur species quadam belli vitimque iusti, dum Iudex iuste testem urget, & testis iuste negat.

48 Putant tamen quidam, in huiusmodi euentu non esse contra iustitiam, si denunties aut testaris; modo crimen non sit adeo occultum, quin aliquo modo probari possit, quia qui potest probare, ei concessum est propter bonum publicum, ius accusandi vel denuntiandi: hoc enim expediebat ad malefactores coercendos. verum quousque id licitum sit, ostensum est supra cap. 29. num. 111. & 112.

Nequecum solus noster auctor. Addo, non esse contra iustitiam, dum crimen est publicum & auctor occultus, si contra eum deponas cum iureiurando tamquam testis, etiam si solus videris; quia efficies semiplenam probationem: qua posita, Iudex potest procedere ex officio etiam ad toturam.

4. Quarto; Quando proceditur via accusationis, si testis videt rem probari non posse, eod quod ipse solus & accusator sciant, non tenetur testari, quia accusator non potest tunc accusare, nisi forte id necessarium fuerit ad malum impediendum. potest tamen testari si velit; & efficit semiplenam probationem; poteritque Iudex ex officio procedere contra reum, eum subiiciendo questionibus. nam generali consuetudine receptum est, ut nec accusatio impediatur inquisitionem, nec inquisitio

49 Aliquando potest testari, sed non tenetur. Acquisitio impediatur inquisitionem, nec inquisitio

accusationem, & ut haec duo remedia possint simul concurrere in principio, medio, & fine totius causae, & alterum alteri possit succedere, esseque adminiculo; ut docet Clarus lib. 5. §. Pract. criminal. qu. 3. & Gomezius to. 3. cap. 13.

5 Quinto; Quando Iudex quaerit quis acceperit, non tenetur subditus patefacere eum, qui quod non posset aliter obtinere solutionem; acceperit causam iustae compensationis; ut recte Nauarrus cap. 17. num. 115. Ratio est, quia praecipuum Superioris procedit ex praesumptione alicuius iniustitiae; quam subditus putat hinc non subesse.

6 Sexto, Si ex denuntiatione vel testificatione aliquod notabile damnum mihi meisve immineret, non teneor. non enim haec officia praestare tenemur cum nostro damno, nisi bonum publicum illud necessario postulet. Ita Nauarr. cap. 25. n. 50. & Couarruias qq. pract. cap. 18.

7. Septimo, Si cognoui ab iis qui fide non sunt digni; hoc enim perinde est ac si nescirem: unde non teneor testari aut denuntiare, ut recte Nauarr. cap. 25. num. 46. neque expedit reuelare eos qui dixerunt, si fide digni non sunt; quia reus exponetur periculo iniustae infamiae & poenae. Iudex enim, qui nescit fidem eorum suspectam, fortasse eis credet, & ex eorum testimonio poenam inferet. Si non possum probare, (ut si solus noui) non teneor denuntiare, etiam si Superior praecipiat; ita Nauarr. cap. 17. nu. 136. quod intellige de denuntiatione, quae fit tamquam Iudici, & in ordine ad punitionem. Si tamen agatur de testando, satis est me scire, quia testis non tenetur probare.

Notandum autem est, in omnibus casibus, in quibus non tenetur reuelare iniuratus, non teneri etiam iuratum: modo iuramentum suum conuenienti modo intellexerit; nempe cum interna restrictione, quae casum praesentem excludat: ut si dum praecipio Iudicis iuras te dicturum veritatem, quam nosti, restringas mente, quatenus Iure iuramenti teneor: quando enim non tenetur testari Iudice imperante, non potest Iudex ei imponere obligationem ut secundum mentem suam iuret: quare potest iurare alio sensu sibi commodo; neque vllum in eo committitur mendacium, ut multis exemplis ostendi potest. vide supra cap. 11. dub. 20. Cauere tamen debet, ne deprehensa veritate, a Iudice putetur periurus, & poena falsi plectatur, quod si quis absque huiusmodi restrictione iurauerit, tenetur reuelare omnia quae absque peccato reuelare potest, ut iuramento satisfaciatur.

DUBITATIO VII.

Utrum testis ratione falsi testimonij teneatur ad restitutionem.

52 Respondeo & Dico Primo, Si vel sciens vel ex crassa ignorantia dixit falsum testimonium, ratione cuius alter iniuste damnus acceperit, tenetur ad restitutionem damnorum in solidum: Ratio est, quia per iniuriam est causa efficiens totius damni.

Aduerte tamen Primo, Si reus iam erat per alios testes conuictus; & tuum testimonium accedens nihil effecit; eod quod poena propter illud non est aucta, nec Iudex firmior redditus est ad eam irrogandam; te non teneri ad restitutionem: quia et si iniu-

50

6.

7.

51

52

52

52

52

52

52

52

52